

اولین همایش ملی رهیافت های علوم کشاورزی در پرتو قرآن

اسفند ماه ۱۳۹۴

دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

تکنیک های کشاورزی از منظر قرآن

سعید خدابخشی* ۱، میلاد بی ریاض ۲، مرضیه بختیاری فر ۳

دانش ۱-آموخته کارشناسی ارشد مهندسی علوم خاک، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

(saeedkh924@yahoo.com)

دانش ۲-آموخته کارشناسی ارشد مهندسی علوم خاک، دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشجوی کارشناسی مهندسی علوم خاک، دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

چکیده

قرآن کتاب هدایت انسان ۱-هست و با شناخت دقیق آن می ۱-توان به سعادت رسید. در رابطه با دانش کشاورزی نیز این مسئله ممکن است. و انسان باید کمال استفاده را از این موهبت الهی که در اختیار او قرار داده شده است، ببرد. قرآن در آیات متعددی به تکنیک ۱-های موجود در کشاورزی اشاره کرده است. بسیاری از تکنیک ۱-ها و اصطلاحات رایج در کشاورزی فعلی ما، ریشه در دنیای غرب دارد. اما اگرچه فرهنگ زراعی ایران باستان بسیار غنی و کارآمد بوده، اما با کنکاش در کتاب آسمانی قرآن نیز می ۱-توان به اشاراتی در خصوص برخی راهکارهای کشاورزی پی برد. مسئله ۱-ی جالب در این رابطه آنست که بسیاری از روش ۱-هایی که در قرآن به آن اشاره شده، سال ۱-ها بعد با رنگ و رویی غربی و البته با واژگانی نامتعارف، به فرهنگ زراعی مسلمانان وارد شده است. از جمله ۱-: الگوی کشت مخلوط، تلفیق زراعت و دامپروری الگوی چندکشتی، دانش ژنتیک و... که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین با توجه به اینکه مباحث و تکنیک ۱-های کشاورزی در آیات قرآن کریم مورد بحث و بررسی قرار گرفته است، می ۱-توان با تدبر در این آیات روحانی، روش ۱-های مناسب کشت و کار محصولات را شناسایی و از آن برای بهبود وضعیت موجود در کشاورزی بهره برد.

واژگان کلیدی: قرآن، تکنیک کشاورزی، محصولات.

مقدمه

تاریخ کشاورزی به قدمت تاریخ انسان است. دانش کشاورزی که امروزه ما در اختیار داریم، در حقیقت، نتیجه ۱-ی تکامل روش ۱-های کشت و پیشرفت ۱-های علمی است که در طی زمان، انسان برای تأمین امنیت غذایی خود تجربه کرده، آموخته و به نسل ۱-های بعد منتقل کرده است. کشاورزان برای تولید محصولات زراعی و باغی ازی یک ۱-سو به دانش تجربی خود وابسته هستند و از سوی دیگر، با به کارگیری علوم نوین سعی در بهبود تولیدات خود دارند (۲).

اولین همایش ملی رهیافت های علوم کشاورزی در پرتو قرآن

اسفند ماه ۱۳۹۴

دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

بسیاری از تکنیک‌ها و اصطلاحات رایج در کشاورزی فعلی ما، ریشه در دنیای غرب دارد. اما اگرچه فرهنگ زراعی ایران باستان بسیار غنی و کارآمد بوده، اما با کنکاش در آسمانی قرآن نیز می‌توان به اشاراتی در خصوص برخی راهکارهای کشاورزی پی برد. مسئله‌ی جالب در این رابطه آنست که بسیاری از روش‌هایی که در قرآن به آن اشاره شده، سال‌ها بعد با رنگ و رویی غربی و البته با واژگانی نامتعارف، به فرهنگ زراعی مسلمانان وارد شده است. در این مقاله تلاش شده است که از نگاهی متفاوت که مبتنی بر دانش کشاورزی، آیات قرآن مورد بررسی قرار گیرند (۴).

خداوند زارع اصلی است

خداوند در سوره‌ی واقعه آیات ۶۳، ۶۴ و ۶۵ می‌فرماید: ((آیا آنچه را کشت می‌کنید ملاحظه کرده‌اید؟ آیا شما آن را (بی‌یاری ما) زراعت می‌کنید یا ماییم که زراعت می‌کنیم؟ اگر بخواهیم قطعاً خاشاکش می‌گردانیم، پس در افسوس (و تعجب) می‌افتید)) (۱ و ۴).

الگوی کشت مخلوط

خداوند در سوره‌ی هود آیات ۳۲ و ۳۳ می‌فرماید: ((ای رسول ما حکایت) دو مرد (مومن و کافر) را برای امت مثل آر که به یکی از آن‌ها دو باغ انگور دادیم و به نخل خرما اطرافش را پوشاندیم و عرصه‌ی میان آن‌ها را کشتزار (برای گندم و سایر حبوبات) مخصوص گرداندیم* آن دو باغ کاملاً میوه‌های خود را بی‌هیچ آفت و نقصان بداد و در وسط آن‌ها جوی آبی نیز روان ساختیم)) (۱ و ۴).

تلفیق زراعت و دامپروری

خداوند در سوره‌ی طه آیات ۵۳ و ۵۴ می‌فرماید: ((همانا خدایی که زمین را آسایشگاه شما قرار داد و در آن راه‌ها برای روابط سفر و حوائج خلق پدید آورد و هم از آسمان آب نازل کرد تا با آن آب آسمانی انواع نباتات مختلف از زمین برویانیدیم* تا ای بندگان شما از آن نعمت‌ها تناول کنید و چهارپایانتان را هم بچرانید که همان در این کار آیات ربوبیت برای خردمندان پدیدار است)) (۱ و ۴).

الگوی چندکشتی

در سوره‌ی رعد آیه‌ی ۴ خداوند می‌فرماید: ((و در زمین مزرعه‌های کوچک ناهمگون در جوار همدیگر وجود دارد، در حالی که در آن‌ها باغ‌های انگور، کشت و درخت‌های خرما از نوع صنو و غیر صنو وجود دارد، که همه با یک آب، آبیاری می‌شوند؛ ولی از نظر غذایی آن‌ها را بر یکدیگر برتری می‌دهیم! در این مورد برای کسانی که فکر می‌کنند نشان‌هایی وجود دارد)) (۱ و ۴).

صفات و خصوصیات میان درختان به صنو و غیر صنو بودن آن‌ها بستگی دارد: درختی که از درخت دیگر روئیده باشد صنو نامیده می‌شود و درختی که از بذر روئیده باشد، غیرصنو نامیده می‌شود. این آیه صفات و خصوصیات درختان را به صنو و

اولین همایش ملی رهیافت های علوم کشاورزی در پرتو قرآن

اسفند ماه ۱۳۹۴

دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

غیرصنو بودن آن‌ها مربوط می‌داند. واقعیت هم همین است. درخت صنو تمام خصوصیات خود را از درخت مادری به ارث می‌برد. اما درخت غیرصنو ترکیبی از خصوصیات درخت مادر و بذر را به همراه دارد. این شرایط در باغبانی بسیار رایج است. بطوری که بر روی پایه‌ی یک درخت که از ابتدا بصورت بذر کاشته شده است، در سالهای بعد، قلمه‌ی سایر درختان را پیوند می‌زنند (۴).

دانش ژنتیک

خداوند در سوره‌ی انعام آیه‌ی ۹۹ می‌فرماید: ((و هم اوست خدایی که از آسمان باران فرو بارد تا هر نبات بدان برویانیم و سبزه‌ها و دانه‌هایی که بر روی هم چیده شده پدید آریم و از نخل خرما خوشه‌های پیوسته به هم برانگیزیم و باغ‌های انگور و زیتون و انار که برخی شبیه و برخی نامشابه به هم است، خلق کنیم. شما در آن باغ‌ها هنگامی که میوه‌ی آن پدید آید و برسد، به شم تعقل بنگرید که در آن آیات و نشانه‌های قدرت خدا برای اهل ایمان هویدا است)) (۱ و ۴).

بانک بذر گیاهان

خداوند در سوره‌ی حج آیه‌ی ۵ می‌فرماید: ((.....زمین را بنگری وقتی خشک و بی‌گیاه باشد، آنگاه باران بر آن فرو باریم تا سبز و خرم شود و (تخم‌ها در آن) نمو کند و از هر نوع گیاه زیبا برویاند (۱ و ۴)).

تنوع زیستی

خداوند در سوره‌ی فاطر آیات ۲۷ و ۲۸ می‌فرماید: ((آیا ندیدی که خداوند باران را از آسمان فرو آورد و با آن انواع میوه‌های گوناگون و رنگارنگ پدید آورد و در زمین از کوه‌ها طرق زیاد و اصناف و رنگ‌های مختلف سفید و سرخ و سیاه خلقت نمود و از اصناف مردم و اجناس جنبندگان و حیوانات نیز به رنگ‌های مختلف آفرید. همین‌گونه (بندگان هم مختلفند) و از (میان) اصناف بندگان تنها مردمان عالم و دانا و مطیع و خداترسند و البته خدا عزیز و توانا و بخشنده‌ی گناهان است)). هم‌چنین خداوند در سوره‌ی نحل آیه‌ی ۱۳ می‌فرماید: ((و در زمین آنچه را برای شما آفرید با انواع گوناگون و اشکال رنگارنگ درآورد، با آن که همه از یک خاک سربرآوردند در این کار هم آیت و نشانه‌ی الهیت بر مردم هوشیار پدید است)) (۱ و ۴).

مشکل تنش شوری

کلمه‌ی ((اثل)) یک بار در قرآن آن هم در آیه‌ی ۱۶ سوره‌ی سبأ به کار رفته است. خداوند می‌فرماید: (فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَ بَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جُنَّتَيْنِ ذَوَاتِي أُكُلِ خَمْطٍ وَأَثَلٍ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ) (سبأ، ۱۶)؛ ((ولی روی گرداندند و سیل ویرانگر بر آنان فرستادیم و دو باغستان آنان را به دو باغی مبدل ساختیم که دارای میوه‌های تلخ و (درختان) شوره‌زارگز و چیزی اندک از (درخت) سدر بود (۱ و ۴)).

اولین همایش ملی رهیافت های علوم کشاورزی در پرتو قرآن

اسفند ماه ۱۳۹۴

دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

سیلو کردن غلات

خداوند در سوره یوسف، آیه ۴۷ می فرماید: ((یوسف در تعبیر خواب گفت) باید هفت سال متوالی زراعت کنید و هر خرمن را که درو کنید جز کمی که قوت خود می سازید همه را با خوشه در انبار ذخیره کنید (۱ و ۴)).

جوانه زنی بذرها

خداوند در سوره ی انعام آیه ۹۵ می فرماید: ((خداست که در جوف زمین دانه و هسته را می شکافد (تا سبزه و درخت شود) و زنده را از مرده و مرده را از زنده پدید آورد.....)) (۱ و ۴).

روش های کاشت درختان

خداوند در سوره ی انعام آیه ۱۴۱ می فرماید: ((و اوست خدایی که باغ هایی با داربست و خرماين و کشتزار با میوه های گوناگون آن و زیتون و انار شبیه به یکدیگر و غیرشبهه پدید آورد؛ از میوه های آن چون ثمر داد بخورید و حق (بینوایان از) آن را روز بهره برداری از آن بدهید (ولی) زیاده روی می کنید که او اسراف کاران را دوست ندارد)) (۱ و ۴).

اشاره به روش داربست، تکنیکی است که قرآن برای برخی گیاهان معرفی می کند. این روش از گذشته در تاکستان ها برای انگور مرسوم بوده است. در سال های اخیر، برخی گیاهان زراعی مانند خیار و گوجه نیز در شرایط گلخانه به کمک داربست پرورش داده می شوند (۴).

نتیجه گیری

همانگونه که از مطالب فوق فهمیده می شود، قرآن در آیات متعددی به تکنیک های موجود در کشاورزی اشاره کرده است. از آیاتی که مورد بحث قرار گرفت، می توان به وجود نیروهای ماوراء طبیعی در دانش کشاورزی پی برد. در حقیقت تولید محصولات کشاورزی تنها شامل مجموعه ای از اصول زراعی (مانند تاریخ کاشت، آبیاری، کوددهی، تراکم و ...) و توجه به قوانین تجربی (مانند علم هواشناسی، فیزیک و شیمی خاک) نبوده و تاثیر نیروهای فرازمینی ناشناخته (کیهانی) و انرژی های ناشناخته ماوراء طبیعی در فرآیند رشد، نمو و تولید محصولات کشاورزی قابل کتمان نیست. علاوه بر این، در برخی از آیات به جمله ای ((...زنده را از مرده)) اشاره شده است. نکته ای که از این بخش آیات می توان استنباط نمود این است که خشک بودن اشیاء الزاماً به معنای مردن آنها نمی باشد. خداوند این مسئله را بصورت تمثیلی از تبدیل بذر خشک و به ظاهر مرده به موجودی زنده و فعال بیان داشته است.

نتیجه گیری

در کل می توان با تدبر در آیات قرآن کریم که بر روی کشاورزی بحث می کند، روش های مناسب کشت محصول را شناسایی و از آن برای بهبود وضعیت موجود در کشاورزی بهره برد. قرآن کتاب هدایت انسان هاست و با شناخت دقیق آن می توان به

اولین همایش ملی رهیافت های علوم کشاورزی در پرتو قرآن

اسفند ماه ۱۳۹۴

دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان

سعادت رسید. در رابطه با دانش کشاورزی نیز این مسئله ممکن است. و انسان باید کمال استفاده را از این موهبت الهی که در اختیار او قرار داده شده است، ببرد.

منابع

قرآن کریم.

آینه-بند، ا. ۱۳۸۶. اکولوژی بوم نظام-های کشاورزی (تألیف)، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳۷۴ ص.

آینه-بند، ا. ۱۳۹۱ (ب). اصول و مبانی کشاورزی پایدار (تألیف)، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳۳۱ ص.

آینه بند، ا. ۱۳۹۳. قرآن و دانش کشاورزی (تألیف)، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز. ۱۸۴ ص.